

## ȘTIINȚE UMANISTICE ȘI ARTE

Dr. hab. **Aurelian DĂNILĂ**,  
Coordonatorul Secției

Dr. **Mariana BAGRIN**,  
Secretarul științific al Secției

În perioada de referință, activitatea Secției Științe Umanistice și Arte a Academiei de Științe a Moldovei s-a desfășurat în conformitate cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare, Acordului de parteneriat între Guvern și Academia de Științe a Moldovei, precum și în temeiul hotărârilor Asambleei AȘM, CSȘDT al AȘM și ale Adunărilor Secției, eforturile concentrându-se, în egală măsură, pe finalizarea programelor de cercetare din perioada anilor 2011 – 2014 și planificarea investigațiilor științifice instituționale pentru anii 2015 – 2018.

Pornind de la prioritățile și necesitățile stringente ale țării, în concordanță cu Programul de activitate al Guvernului „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” 2013 – 2014 și ținând cont de vectorul de dezvoltare a științei mondiale, activitatea Secției Științe Umanistice și Arte s-a axat preponderent pe extinderea și aprofundarea investigațiilor în organizațiile pe care le întrunește, coordonarea cercetărilor științifice fundamentale, aplicative și de prospecțiune în domeniile științifice de profil, precum și pe cooperarea științifică pe plan național și internațional, dirijarea lucrărilor științifice, științifico-metodice și științifico-organizatorice ale instituțiilor și organizațiilor din domeniul academic.

În condițiile tranziției spre societatea bazată pe cunoaștere și, respectiv, nevoii de a asigura un cadru pentru o dezvoltare inteligentă, durabilă și incluzivă, Secția Științe Umanistice și Arte a acordat o atenție sporită dezvoltării capitalului intelectual (factorul-cheie de ridicare a competitivității, de asigurare a unei creșteri sustenabile și de sporire a gradului de integrare socială), îmbunătățirii calității investigațiilor științifice, performanței academice și sporirii vizibilității rezultatelor obținute în cadrul organizațiilor sale instituționale și de profil.

Astfel, una dintre prioritățile de bază ale instituțiilor de cercetare în perioada de referință a constituit asigurarea excelenței științifice și oferirea unor răspunsuri adecvate provocărilor societale contemporane, fapt realizat prin efectuarea de cercetări fundamentale și aplicative, crearea unei culturi a calității prin elaborarea unor studii de interes public și național referitoare la valorificarea științifică, îmbunătățirea cunoașterii și punerea în circuitul informațional

a patrimoniului istoric, cultural, lingvistic, literar, artistic, etnografic și folcloric, elaborarea și implementarea unor tehnologii și metodologii moderne de instruire și educație etc.

Principalele direcții de activitate a comunității academice din domeniul umanistic și al artelor în perioada de referință le-au constituit:

- valorificarea științifică a istoriei Moldovei în contextul civilizației europene;
- limba română sub aspect structural, funcțional și lingvistic; literatura și folclorul din Moldova;
- geneza, evoluția și valorificarea patrimoniului arheologic, etno-cultural și artistic al Moldovei;
- cercetarea culturii tradiționale, diversității biologice și paleontologice în scopul completării colecțiilor muzeale, tezurării, conservării, valorificării științifice și promovării patrimoniului cultural al țării;
- valorificarea științifică și publică a patrimoniului muzeal.

În vederea asigurării desfășurării la nivel corespunzător a activității de cercetare-dezvoltare, precum și consolidării competenței științifice și tehnologice în domeniul umanistic și al artelor, stabilite în acord cu strategia de dezvoltare națională, acțiunile Secției Științe Umanistice și Arte s-au axat pe priorități precum: creșterea calității sociale a științei prin identificarea de soluții generatoare de beneficii directe la nivelul societății; sporirea rolului disciplinelor de specialitate în crearea suportului științific în vederea soluționării unor probleme de maximă importanță cu care se confruntă societatea contemporană; promovarea unui sistem de management menit să implice instituțiile din domeniu într-o preocupare permanentă direcționată spre actualizarea, aprofundarea și sporirea calității investigațiilor științifice prin aplicarea concepțiilor și metodelor moderne de cercetare; creșterea rolului instituțiilor din domeniul umanistic și al artelor de cadru instituțional și informațional, formarea de abilități de cercetare și publicare; susținerea și încurajarea la nivel național a proiectelor instituționale de cercetare în măsură să ofere repere teoretice în implementarea politicilor statale privind soluționarea problemelor stringente ale societății; consolidarea capacității de cercetare în instituțiile muzeistice și cele universitare, factor

esențial în afirmarea acestora ca instituții de cercetare; asigurarea, motivarea, menținerea și dezvoltarea resurselor umane în domeniul umanistic, consolidarea infrastructurii științifice a colectivelor de cercetare; îmbunătățirea imaginii organizațiilor din cadrul SȘUA în rândul comunităților științifice și în rândul opiniei publice prin creșterea numărului de proiecte premiate, a numărului de articole ISI publicate, a numărului de participări la conferințe internaționale; asigurarea valorizării corespunzătoare a rezultatelor cercetărilor prin intermediul seminariilor, conferințelor, working papers, white papers etc.; consolidarea legăturilor dintre sistemul de cercetare-dezvoltare și mediul universitar, precum și dialogul permanent cu societatea.

În anul 2014, la realizarea obiectivelor menționate au participat patru membri instituționali ai SȘUA a AȘM (Institutul de Istorie, Institutul de Filologie, Institutul Patrimoniului Cultural și Institutul de Studii Enciclopedice) și 6 membri de profil (Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți).

Rezultatele semnificative și activitatea eficientă au fost asigurate pe parcursul anului de referință de către 351 de cercetători științifici, dintre care 8 membri titulari, 7 membri corespondenți, 52 de doctori habilitați și 168 de doctori în științe; cota procentuală a cercetătorilor de până la 35 de ani a constituit 17,4%, iar numărul celor înscriși la studii doctorale s-a ridicat la 81 de persoane. Investigațiile științifice s-au realizat în cadrul a 32 de proiecte instituționale, dintre care: 26 de proiecte de cercetare fundamentală și 6 proiecte de cercetare aplicativă; 4 proiecte independente pentru tinerii cercetători și 2 proiecte internaționale.

Ca rezultat, în anul 2014 au fost valorificate editorial o serie de monografii și articole științifice, publicate în țară și peste hotare. Printre cele mai valoroase apariții editoriale putem menționa: lucrarea *Cultural universe in Moldavia (XV-XIX). Studies / Univers cultural în Moldova (sec. XV-XIX) Studies* (autor: acad. A. Eșanu), în care sunt abordate o serie de probleme privind circulația vechii cărți manuscrise și tipărite est-slave din sec. XI-XVI în țările române, realizate cercetări ce țin de istoria învățământului și științei de carte în Moldova medievală, inclusiv cel feminin, precum și studiate unele aspecte ale activității lui Dimitrie Cantemir și descendenților săi; volumul *Conflictul transnistrean. Culegere de documente și materiale. V-4 (2007 – 2012)* (coord.

A. Țăranu, M. Gribincea), ultimul apărut în seria *Culegere de documente* și înglobând materiale ce se referă la o perioadă distinctă în evoluția conflictului transnistrean, lucrările nominalizate fiind elaborate în cadrul Institutului de Istorie; *Dicționarul de termeni economici* (în șase limbi: română, engleză, franceză, germană, maghiară, rusă) vol. I-II și *Ghidul de exprimare corectă* (lucrarea prezintă cele mai frecvente greșeli care apar în audiovizualul național și cele mai serioase dificultăți ale limbii române), apărute în cadrul Institutului de Filologie; volumele *Sport. Mică enciclopedie* (red. șt. C. Manolache) și *Chimie. Mică enciclopedie* (red. șt. Gh. Duca, resp. de ed.: C. Manolache), ce constituie primele cărți din colecția *Mica enciclopedie*, apărute în cadrul Institutului de Studii Enciclopedice; lucrarea *Arta cinematografică din Republica Moldova*, importanța căreia reiese din evidențierea aportului filmului moldovenesc atât la configurarea unor curente universale exponențiale (cum ar fi neofolclorismul și neoromantismul, realismul poetic), cât și prin mărturii artistice de o elocvență majoră, la cristalizarea unei autentice conștiințe istorice a neamului, apărută în cadrul Institutului Patrimoniului Cultural. De menționat și *Cercetările arheologico-etnografice efectuate la Crihana Veche în baza contractului economic* (conducător responsabil de șantier: Ion Ceban), realizate tot de către colaboratorii Institutului Patrimoniului Cultural, care vor întregi tabloul istorico-cultural al zonei Prutului inferior, vor servi ca material expozițional (colecția de artefacte) pentru constituirea muzeului din localitate și vor contribui la completarea obiectivelor turistice ale traseului Cahul-Giurgiulești.

Managementul activității științifice în cadrul Secției s-a realizat prin desfășurarea ședințelor Adunării și Biroului Secției, precum și a consiliilor științifice ale instituțiilor de cercetare din cadrul SȘUA. Printre problemele de pe ordinea de zi s-au regăsit cele referitoare la eficiența utilizării resurselor bugetare, contribuția institutelor la soluționarea problemelor stringente ale economiei naționale, intensificarea participării la concursurile de proiecte internaționale și perfecționarea abilităților de elaborare a propunerilor de proiecte, eficientizarea activității institutelor, disciplina muncii, problema atragerii și menținerii tinerilor în sfera de cercetare, schimbul de experiență în urma vizitelor internaționale etc.

Un segment important al activității instituțiilor academice din cadrul Secției, în anul 2014 și în perioada 2011 – 2014, l-a constituit colaborarea cu autoritățile publice centrale și locale. La solicitarea Guvernului Republicii Moldova, Primăriei mun. Chișinău, ministerelor de ramură, consiliilor locale din teritoriu

au fost înaintate propuneri privind planul de activitate al Guvernului, planuri de acțiuni privind dezvoltarea social-economică și culturală a unor localități din republică, întocmite avize despre inaugurarea unor monumente, plăci comemorative etc.

În cadrul adunării anuale a Secției Științe Umanistice și Arte, care s-a desfășurat la 27 ianuarie 2015, au fost audiate rapoartele de activitate științifică, inovațională și managerială ale organizațiilor din sfera științei și inovării și ale membrilor AȘM din cadrul Secției în anul 2014 și în perioada anilor 2011 – 2014. Raportorii au fost solicitați să răspundă la o serie de întrebări care s-au referit mai ales la indicatorii de monitorizare a cercetărilor, beneficiarii rezultatelor analizelor și studiilor științifice, problema necesității concentrării resurselor din cadrul Secției în domeniile de cercetare și inovare cu relevanță social-economică etc. Rezultatele activității instituțiilor fuseseră evaluate de către comisii specializate de experți, care au prezentat avize pe marginea fiecăruia dintre rapoarte.

Pe parcursul dezbaterilor au fost menționate atât probleme cu care se confruntă instituțiile Secției (insuficiența mijloacelor financiare și a cadrelor), cât și sarcinile care stau în fața lor, arătându-se că direcțiile

de cercetare prioritare trebuie să se axeze pe abordarea unor probleme cu impact social, care să răspundă necesităților imediate ale societății, în special a celor ce țin de identitate, limbă, istorie națională, patrimoniu cultural etc.

Având în vedere importanța istoriei în procesul de educare a tinerei generații și în consolidarea conștiinței istorice și de neam, Adunarea Secției Științe Umanistice și Arte a propus formarea unui grup de lucru în vederea elaborării *Strategiei de dezvoltare a științei istorice naționale*. Printre alte obiective de viitor, Adunarea a mai inclus consolidarea eforturilor comunității științifice în vederea bunei desfășurări și realizării a proiectelor instituționale de cercetare pentru anii 2015 – 2018, cu orientarea pe direcțiile strategice definite la nivel național prin „Strategia de dezvoltare a cercetării-inovării 2020: Moldova cunoașterii” și valorificarea, pentru perioada de derulare a proiectelor instituționale de cercetare pentru anii 2015 – 2018, a oportunităților oferite de programul-cadru european Orizont 2020 în calitate de instrument-cheie în implementarea inițiativei Uniunii Europene de asigurare a dezvoltării unei societăți libere, democratice, bazate pe cunoaștere.



Anatol (Nicolae) Rurac. *Obiect*, 2006, tehnică mixtă